EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 30.8.2019
COM(2019) 401 final

2019/0181 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtulepingu sõlmimise kohta

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

2009. aasta mais toimunud idapartnerluse tippkohtumisel kinnitas EL veel kord oma poliitilist toetust viisanõude täielikule kaotamisele turvalises keskkonnas ja liikuvuse edendamisele, sõlmides idapartnerluse riikidega viisalihtsustus- ja tagasivõtulepingud. Kooskõlas ühise lähenemisviisiga ELi viisalihtsustuspoliitikale leppisid liikmesriigid 2005. aasta detsembris alaliste esindajate komitee (COREPER) tasandil kokku, et viisalihtsustuslepinguid ei sõlmita ilma tagasivõtulepinguta.

Selles kontekstis esitas komisjon 12. novembril 2010 nõukogule soovituse läbirääkimisjuhiste saamiseks, et pidada Valgevene Vabariigiga läbirääkimisi lühiajaliste viisade väljastamise lihtsustamist ja ebaseaduslikult riigis elavate isikute tagasivõtmist käsitlevate lepingute üle.

28. veebruaril 2011 volitas nõukogu komisjoni ametlikult alustama läbirääkimisi Euroopa Liidu ja Valgevene vahelise tagasivõtulepingu üle.

Läbirääkimised algatati ametlikult 30. jaanuaril 2014 ja ametlike läbirääkimiste esimene voor toimus Minskis 13. juunil 2014. Sellele järgnesid kolm läbirääkimiste vooru, esiteks Brüsselis 25. novembril 2014 ning seejärel 11. märtsil 2015 ja 20. juunil 2017 Minskis. Pealäbirääkijad parafeerisid lepingu teksti 17. juunil 2019 e-kirjade vahetuse teel.

Vahepeal allkirjastasid Valgevene, Euroopa Liit ja seitse osalevat liikmesriiki (Bulgaaria, Rumeenia, Leedu, Poola, Ungari, Soome ja Läti) 13. oktoobril 2016 ühisdeklaratsiooni liikuvuspartnerluse kohta.

Liikmesriike on läbirääkimiste kõikidel etappidel korrapäraselt teavitatud ja nendega asjaomastes nõukogu töörühmades nõu peetud. Lepingu teksti lõplik versioon saadeti justiits- ja siseküsimuste nõunikele (ränne, integratsioon ja väljasaatmine) ning see kiideti 12. aprillil 2019 vaikiva nõusoleku menetluse teel heaks.

17. aprillil 2019 saatis komisjoni rände ja siseasjade peadirektoraadi peadirektor Euroopa Parlamendi kodanikuvabaduste, justiits- ja siseasjade komisjoni eesistujale kirja, millega teavitati Euroopa Parlamenti viisalihtsustus- ja tagasivõtulepingu üle toimunud läbirääkimiste lõppemisest. Kirjale oli lisatud mõlema lepingu tekst.

Lepingu sõlmimist käsitleva otsuse ettepanekus on esitatud lepingu praktiliseks kohaldamiseks vajalik sisekord. Selles on eelkõige sätestatud, et lepingu artikli 19 alusel moodustatud tagasivõtu ühiskomitees esindab Euroopa Liitu komisjon, keda abistavad liikmesriikide eksperdid.

Lisatud ettepanek on õiguslik vahend lepingu sõlmimiseks. Nõukogu otsustab kvalifitseeritud häälteenamusega.

2. LEPINGU EESMÄRK JA SISU

Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtulepingu (edaspidi „leping“) eesmärk on kehtestada nende isikute kiire ja tõhusa tuvastamise ning ohutu ja nõuetekohase tagasitoimetamise kord, kes ei vasta või enam ei vasta Valgevene või mõne Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele, ning soodustada vastastikuse koostöö vaimus selliste isikute transiiti.

Komisjon on seisukohal, et nõukogu läbirääkimisjuhistega seatud eesmärgid on saavutatud ja tagasivõtulepingu eelnõu on liidule vastuvõetav.

Lepingu lõpliku sisu võib kokku võtta järgmiselt.

– Lepingul on 8 jagu ja 24 artiklit. Lepingul on ka 7 lisa, mis on lepingu lahutamatud osad, ja 5 ühisdeklaratsiooni.

– Leping sisaldab avapunkti, milles kinnitatakse veel kord, et lepingu kohaldamisel tagatakse kinnipidamine inimõigustest ning taotluse esitanud või taotluse saanud riigi kohustustest, mis tulenevad nende suhtes kohaldatavatest rahvusvahelistest õigusaktidest, ning milles kinnitatakse taas, et taotluse saanud riik tagab eelkõige oma territooriumile tagasivõetud isikute õiguste kaitse kooskõlas nimetatud rahvusvaheliste õigusaktidega.

– Lepingus (artiklid 3–6) sätestatud tagasivõtukohustused on täielikult vastastikused ja hõlmavad nii oma riigi kodanikke (artiklid 3 ja 5) kui ka kolmandate riikide kodanikke ja kodakondsuseta isikuid (artiklid 4 ja 6).

– Oma riigi kodanike tagasivõtmise kohustus kehtib ka riigi endiste kodanike suhtes, kellelt on kodakondsus ära võetud või kes on kõnealuse riigi kodakondsusest loobunud, kuid ei ole saanud teise riigi kodakondsust.

– Oma riigi kodanike tagasivõtmise kohustus hõlmab ka perekonnaliikmeid (st abikaasad ja alaealised vallalised lapsed), kellel endal ei ole taotluse esitanud riigis elamise õigust, olenemata nende kodakondsusest.

– Kolmanda riigi kodanike ja kodakondsuseta isikute tagasivõtukohustuse (artiklid 4 ja 6) suhtes kehtivad järgmised eeltingimused: a) asjaomasel isikul on riiki sisenemise ajal taotluse saanud riigi väljastatud elamisluba või taotluse saanud riigi väljastatud kehtiv viisa koos taotluse saanud riigi territooriumile sisenemise tõendiga või b) asjaomane isik sisenes taotluse esitanud riigi territooriumile otse ja ebaseaduslikult pärast taotluse saanud riigi territooriumil viibimist või selle läbimist. See tagasivõtukohustus ei kehti nende isikute suhtes, kes on läbinud riiki transiitreisijana või kellele taotluse esitanud riik on väljastanud viisa või elamisloa, välja arvatud juhul, kui i) taotluse saanud riigi väljastatud viisal või elamisloal on pikem kehtivusaeg, ii) taotluse esitanud riigi väljastatud viisa või elamisluba on saadud pettust kasutades või iii) kõnealune isik ei järgi mõnda viisaga seotud tingimust.

– Nii oma kodanike puhul (kui kindlaksmääratud tähtaeg on möödunud) kui ka kolmandate riikide kodanike või kodakondsuseta isikute puhul nõustub Valgevene Euroopa tagasisaatmise reisidokumendi kasutamisega (artikli 3 lõige 5 ja artikli 4 lõige 3). Valgevene Vabariigi samaväärne standarddokument on esitatud 7. lisas.

– Lepingu III jaos (artiklid 7–13 koostoimes 1.–5. lisaga) on esitatud tagasivõtumenetluse tehnilised sätted (tagasivõtutaotlus, tõendid, tähtajad, üleandmise kord ja transpordiliigid) ning artiklis 13 on esitatud sätted, mis käsitlevad eksikombel tagasivõtmist. Menetlus on paindlikum, kuna tagasivõtutaotlust ei ole tarvis, kui tagasivõetaval isikul on kehtiv reisidokument (artikli 7 lõige 2).

– Lepingu artikli 7 lõikes 3 on sätestatud niinimetatud kiirmenetlus, milles lepiti kokku nende isikute suhtes, kes on kinni peetud kuni 30 kilomeetri laiusel alal liikmesriikide ja Valgevene ühisest maismaapiirist ning Valgevene ja liikmesriikide rahvusvaheliste lennujaamade territooriumil. Kui tavamenetluse puhul on vastamise tähtaeg kümme kalendripäeva, siis kiirmenetluse puhul tuleb tagasivõtutaotlused esitada kahe tööpäeva jooksul ja neile vastata kahe tööpäeva jooksul (artikli 11 lõige 2).

– Lepingus on transiiti käsitlev jagu (artiklid 14 ja 15 koostoimes 6. lisaga).

– Artiklites 16, 17 ja 18 on sätestatud vajalikud eeskirjad kulude ja andmekaitse kohta ning esitatud lepingu seos muude rahvusvaheliste kohustustega.

– Artiklis 19 on sätestatud tagasivõtmise ühiskomitee liikmete määramine ning ühiskomitee ülesanded ja pädevus.

– Artikliga 20, millega võimaldatakse sõlmida Valgevene ning konkreetsete liikmesriikide vahel kahepoolsed rakendusprotokollid, aidatakse kaasa lepingu rakendamisele. Artiklis 21 on selgitatud kahepoolsete lepingute või kokkulepete ja käesoleva lepingu seost.

– Lõppsätetes (artiklid 22–24) käsitletakse lepingu territoriaalset kohaldamisala, jõustumist, kestust, võimalike muudatuste tegemist, peatamist, lõpetamist ja lepingu lisade õiguslikku seisundit.

– Taani, Iirimaa ning Suurbritannia ja Põhja-Iiri Ühendkuningriigi eriseisundit käsitletakse preambulis, artikli 1 punktis d ja artikli 22 lõikes 2 ning Taani puhul asjaomases ühisdeklaratsioonis. Arvestatud on Islandi, Norra, Šveitsi ja Liechtensteini tihedat seost Schengeni *acquis*' rakendamise, kohaldamise ja edasiarendamisega ning seda on kajastatud asjaomastes lepingule lisatud ühisdeklaratsioonides.

3. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

- **Õiguslik alus**

Käesolev ettepanek esitatakse nõukogule lepingu sõlmimiseks.

Käesoleva ettepaneku õiguslik alus on Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi „ELi toimimise leping“) artikli 79 lõige 3 koostoimes artikli 218 lõike 6 punktiga a.

- **Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)**

Ei kohaldata.

- **Proportsionaalsus**

Käesolev ettepanek ei lähe kaugemale sellest, mis on vajalik, et saavutada seatud eesmärk: sõlmida rahvusvaheline leping riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtmise kohta.

4. MÕJU EELARVELE

Ettepanekuga ei kaasne ELi eelarvele lisakulusid.

5. JÄRELDUSED

Võttes arvesse eespool nimetatud tulemusi, teeb komisjon ettepaneku, et nõukogu kinnitaks pärast Euroopa Parlamendilt nõusoleku saamist käesolevale ettepanekule lisatud Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtulepingu sõlmimise.

2019/0181 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU OTSUS

Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtulepingu sõlmimise kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 79 lõiget 3 koostoimes artikli 218 lõike 6 punktiga a,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi nõusolekut[1]

ning arvestades järgmist:

(1) Vastavalt nõukogu [kuupäev] otsusele XXXX/XXX[2] kirjutas komisjon [kuupäev] alla Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vahelisele riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtulepingule (edaspidi „leping“), tingimusel et leping hiljem sõlmitakse.

(2) 2009. aasta mais toimunud idapartnerluse tippkohtumisel kinnitasid EL ja partnerriigid veel kord oma poliitilist toetust viisanõude täielikule kaotamisele turvalises keskkonnas ja liikuvuse edendamisele, sõlmides idapartnerluse riikidega viisalihtsustus- ja tagasivõtulepingud.

(3) Lepingu eesmärk on kehtestada nende isikute kiire ja tõhusa tuvastamise ning ohutu ja nõuetekohase tagasitoimetamise kord, kes ei vasta või enam ei vasta Valgevene või mõne Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumile sisenemise, seal viibimise või elamise tingimustele, ning soodustada vastastikuse koostöö vaimus selliste isikute transiiti.

(4) Komisjon peaks esindama Euroopa Liitu lepingu artikliga 19 asutatud tagasivõtu ühiskomitees.

(5) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta vabadusel, turvalisusel ja õiglusel rajaneva ala suhtes käsitleva protokolli nr 21 [*artiklite 1 ja 2*] artikli 3 kohaselt [*ja mõjutamata nimetatud protokolli artikli 4 kohaldamist,*] [*ei osale Ühendkuningriik käesoleva otsuse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav, [välja arvatud juhul, kui ta teatab oma soovist osaleda vastavalt nimetatud protokollile*] / on Ühendkuningriik teatanud [[...] kirjaga] soovist osaleda käesoleva otsuse vastuvõtmises ja kohaldamises].

(6) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud Ühendkuningriigi ja Iirimaa seisukohta käsitleva protokolli nr 21 [artiklite 1 ja 2] artikli 3 kohaselt [*ja mõjutamata nimetatud protokolli artikli 4 kohaldamist*] [*ei osale Iirimaa käesoleva otsuse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega*

[1] ELT C [...], [...], lk […]

[2] Nõukogu [kuupäev] 2019. aasta otsus Euroopa Liidu nimel Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vahelise riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtulepingu allkirjastamise kohta (ELT L [...], [...], lk [...]).

kohaldatav, [välja arvatud juhul, kui ta teatab oma soovist osaleda vastavalt nimetatud protokollile] / on Iirimaa teatanud [[...] kirjaga] soovist osaleda käesoleva otsuse vastuvõtmises ja kohaldamises].

(7) Euroopa Liidu lepingule ja Euroopa Liidu toimimise lepingule lisatud protokolli nr 22 (Taani seisukoha kohta) artiklite 1 ja 2 kohaselt ei osale Taani käesoleva otsuse vastuvõtmisel ning see ei ole tema suhtes siduv ega kohaldatav.

(8) Seega tuleks leping Euroopa Liidu nimel heaks kiita,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA OTSUSE:

Artikkel 1

Käesolevaga kiidetakse liidu nimel heaks Euroopa Liidu ja Valgevene Vabariigi vaheline riigis ebaseaduslikult elavate isikute tagasivõtuleping (edaspidi „leping“).

Lepingu ja ühisdeklaratsioonide tekst on lisatud käesolevale otsusele.

Artikkel 2

Nõukogu eesistuja nimetab isiku, kes on volitatud Euroopa Liidu nimel ja kooskõlas lepingu artikli 23 lõikega 2 teatama menetluste lõpuleviimisest, et väljendada Euroopa Liidu nõusolekut end lepinguga siduda.

Artikkel 3

Lepingu artikli 19 alusel moodustatud tagasivõtmise ühiskomitees esindab liitu komisjon, keda abistavad liikmesriikide eksperdid.

Artikkel 4

Käesolev otsus jõustub selle vastuvõtmise päeval[3].

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja

[3] Nõukogu peasekretariaat avaldab lepingu jõustumise kuupäeva *Euroopa Liidu Teatajas*.